

บทความการจัดการความรู้ ประจำปีงบประมาณ 2563

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ชื่อเรื่อง	การจัดการองค์ความรู้ การพากย์-เจรจา ในการแสดงโขน
ชื่อ-นามสกุล	นายเชาวนาท เพ็งสุข
หน่วยงาน	วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี
การจัดการความรู้	ด้านการเรียนการสอน
E-Mail address	ch.pengsook@gmail.com

บทสรุปผู้บริหาร

วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี ได้ดำเนินการจัดการความรู้ด้านการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับนโยบายของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อจัดเก็บองค์ความรู้ การพากย์-เจรจา ในการแสดงโขน (2) เพื่อให้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (3) เพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการเรียนการสอนและการแสดงผลที่ได้รับคือ วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี ได้ออกรายการความรู้ในการพากย์-เจรจา ในการแสดงโขน และนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน นำเผยแพร่ทาง youtube.com สำหรับนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และผู้สนใจนำไปใช้ในการแสดง และนำมาใช้กับนักศึกษาวิชาโท การพากย์-เจรจา ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 2 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี ส่งผลให้นักศึกษามีทักษะในการพากย์-เจรจามากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ การพากย์ เเจรจา

บทนำ

วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรีได้จัดทำการจัดการความรู้ด้านการเรียนการสอน เรื่อง การจัดการองค์ความรู้ การพากย์-เจรจา ในการแสดงโขน เนื่องจากการแสดงโขนซึ่งเป็นมรดกชั้นสูงที่มีวิวัฒนาการมาจากหนังใหญ่ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ดำเนินเรื่องด้วยการพากย์และเจรจาเป็นหลัก ในการแสดงโขนผู้พากย์-เจรจามีส่วนสำคัญในการจัดทำบทและกำกับการแสดง เพราะมีความเข้าใจเรื่องราวของรามเกียรติ์ที่นำมาใช้ในการแสดง สถานศึกษาในสังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็นหน่วยงานที่จัดการแสดงโขนอย่างสม่ำเสมอ แต่ปัจจุบันผู้พากย์-เจรจาซึ่งเป็นครู นักเรียน นักศึกษา ยังขาดความเข้าใจและทักษะในการพากย์-เจรจา ให้เหมาะสมกับอารมณ์และบทบาทของตัวแสดง การจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับการพากย์-เจรจา จะช่วยให้ผู้พากย์-เจรจาของสถานศึกษาในสังกัดสถาบัน

บัณฑิตพัฒนศิลป์ เกิดความเข้าใจและมีทักษะมากขึ้น สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการแสดงให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินงาน

วิทยาลัยนาฏศิลปปทุมธานีได้ดำเนินการจัดความรู้ด้านการเรียนการสอน เรื่อง การจัดการองค์ความรู้ การพากย์-เจรจา ในการแสดงโขน มีการดำเนินการตามกรอบแนวคิด 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การบ่งชี้หรือค้นคว้าหาความรู้

1.1 ประชุมบุคลากรของวิทยาลัยนาฏศิลปปทุมธานี เพื่อระดมสมองในการจัดทำการจัดการความรู้ด้านการเรียนการสอน ประจำปีงบประมาณ 2563

1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการ การจัดการองค์ความรู้ด้านการเรียนการสอน

1.3 ประชุมระดมความคิดของคณะกรรมการจัดทำบ่งชี้ความรู้ Knowledge Mapping ด้านการพากย์ เจริญ ในการแสดงโขน เพื่อหาความรู้ที่สำคัญและจำเป็นต่อองค์กร

1.4 กำหนดหัวข้อองค์ความรู้ที่จะศึกษารวบรวม

2. การสร้างและแสวงหาความรู้

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และเว็บไซต์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการพากย์-เจรจา ในการแสดงโขน

2.2 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการพากย์-เจรจา ซึ่งได้ผ่านการคัดเลือกให้เป็นผู้พากย์-เจรจาโขนพระราชทาน มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้แก่ ครูสมพร เทียงเข้ม ครูชำนาญการพิเศษ ข้าราชการบำนาญ ครูสุธีร์ ชุมชื่น ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์ และครูเชาวนาท เฟ็งสุข ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลปปทุมธานี

3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ

3.1 นำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา เว็บไซต์ต่าง ๆ และจากการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการพากย์-เจรจา ในการแสดงโขน มาตรวจสอบประเด็นสรุปเป็นหัวข้อ และจัดเก็บองค์ความรู้ให้เป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ

3.2 มีการบันทึกองค์ความรู้การพากย์-เจรจา ในการแสดงโขนในรูปแบบวีดิทัศน์

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้

4.1 ตรวจสอบความถูกต้องในการจัดเก็บองค์ความรู้ และครบถ้วนตามประเด็นบ่งชี้ที่กำหนด

4.2 สรุปองค์ความรู้และจัดทำรูปเล่ม การจัดการความรู้ด้านการเรียนการสอน เรื่อง การจัดการองค์ความรู้การพากย์-เจรจา ในการแสดงโขน

5. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้

5.1 นำองค์ความรู้ที่ได้เผยแพร่ให้แก่ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ใน Line และ face book กลุ่ม

5.2 เผยแพร่ทางเว็บไซต์

<https://drive.google.com/drive/u/1/my-drive>

<https://www.youtube.com/watch?v=CLb-fo6EaEg&feature=youtu.be>

6. การเข้าถึงความรู้

6.1 สามารถเข้าถึงความรู้ได้จากเว็บไซต์ <https://www.youtube.com/watch?v=CLb-fo6EaEg&feature=youtu.be>

6.2 ส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาโท การพากย์-เจรจา ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 2 ของวิทยาลัย นานุกสิลพลพบุรี ฝึกปฏิบัติการพากย์-เจรจาตามวิดิทัศน์การจัดการองค์ความรู้ และแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทาง face book กลุ่มปิด

7. การเรียนรู้

7.1 ในการจัดเก็บองค์ความรู้การพากย์-เจรจา ในการแสดงโขน นั้นเป็นการใช้เสียง ซึ่งเป็นรูปธรรม ซึ่งผู้ที่นำองค์ความรู้ไปสืบทอดต่อจะเลียนแบบได้ค่อนข้างยาก จึงต้องใช้การฝึกประสบการณ์ตามวิดิทัศน์ โดยมีครู ผู้มีความรู้ความสามารถกำกับดูแล ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

7.2 ในการจัดทำวิดิทัศน์ มีความยาวมากเกินไป การเข้าถึงความรู้ผ่านเว็บไซต์ google drive <https://drive.google.com/drive/u/1/my-drive> เปิดได้ช้า จึงมีการปรับมาเผยแพร่ผ่านทาง youtube.com <https://www.youtube.com/watch?v=CLb-fo6EaEg&feature=youtu.be> ซึ่งสามารถเข้าถึงความรู้ได้เร็วขึ้น

สรุปและอภิปรายผลการดำเนินงาน

1.สรุปผลการดำเนินงาน

ในการจัดการความรู้ด้านการเรียนการสอน เรื่อง การจัดเก็บองค์ความรู้ การพากย์-เจรจา ในการแสดงโขน สรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

1. ความสำคัญ การพากย์และเจรจาถือเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการแสดงโขน ทั้งนี้ ผู้แสดงโขนในสมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ผู้แสดงทุกตัวนั้นสวมหัวโขนทำให้ผู้แสดงไม่สามารถออกเสียงหรือพูดได้ จึงต้องมีผู้ทำหน้าที่พากย์และเจรจาแทน

2. สภาพปัจจุบัน ผู้ที่มีความสามารถด้านการพากย์-เจรจาใช้ในการแสดงโขนมีจำนวนน้อย และขาดทักษะการพากย์-เจรจา ที่ถูกต้องตามแบบแผน

3. การคัดเลือกผู้พากย์-เจรจา ให้มีน้ำเสียงเหมาะสมกับบทบาทตัวโขน

ตัวพระ – ผู้พากย์-เจรจา ต้องมีน้ำเสียงนุ่มนวล ใช้เสียงกลาง

ตัวนาง – ผู้พากย์-เจรจา ต้องมีน้ำเสียงเข้มแข็ง ห้าวหาญ ใช้เสียงกลาง

ตัวยักษ์ – ผู้พากย์-เจรจา ต้องมีน้ำเสียงนุ่มนวล ใช้เสียงใหญ่

ตัวลิง – ผู้พากย์-เจรจา ต้องมีน้ำเสียงดุดองแคล่ว รวดเร็ว ใช้เสียงเล็ก

4. เพศของผู้พากย์-เจรจา ใช้ในการแสดงโขน สำหรับการพากย์ ผู้พากย์ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย พากย์ตามบทบาทตัวโขน พระ ยักษ์ ลิง ส่วนการเจรจา ผู้เจรจาเป็นได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย เจรจาตามบทบาท ตัวโขน พระ นาง ยักษ์ ลิง เช่น ตอนตามกวาง นางลอย และสำนึกซาหิง เป็นต้น

5. จำนวนผู้พากย์-เจรจา จัดให้เหมาะสมกับตอนที่แสดง ต้องมีการโต้ตอบกัน ดังนั้นจึงควรมีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

6. เครื่องแต่งกายผู้พากย์-เจรจา สำหรับงานราชพิธี ผู้พากย์-เจรจาสวมเสื้อราชปะแตน นุ่งผ้าโจง กระเบนสีน้ำเงินหรือสีม่วง ส่วนงานทั่วไปที่ไม่ใช่งานราชพิธี สามารถแต่งกายด้วยชุดสุภาพ หรือชุดตามที่หน่วยงานที่ทำการแสดงกำหนด เช่น เครื่องแบบวิทยาลัยฯ

7. บทบาทหน้าที่และลักษณะของผู้พากย์-เจรจา เนื่องจากผู้พากย์-เจรจา ส่วนใหญ่เป็นผู้มีความสามารถในการเรียบเรียงบทการแสดงโขน จึงมักได้รับมอบหมายให้จัดทำบทโขน ในขณะที่การแสดง ผู้พากย์-เจรจา คนใดคนหนึ่ง จะเป็นผู้กำกับการแสดง และการพากย์-เจรจา จะทำหน้าที่เพิ่มหรือตัดทอน การแสดง เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับเวลาและบริบทของการแสดงในแต่ละครั้ง ขณะที่โขนกำลังแสดง ผู้พากย์-

เจรจาต้องมีสมาธิจดจ่อกับการแสดงตลอดเวลาไม่เหม่อลอย จะทำให้ไม่ทราบว่าพากย์ตอนไหน หรือพากย์ได้ไม่ตรงบท มีปฏิภาณไหวพริบสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้

8. ตำแหน่งของผู้พากย์-เจรจา สำหรับการแสดงที่มีเวทีหรือโขนหน้าจอ ผู้พากย์-เจรจา จะยืนอยู่ด้านหน้าข้างประตูทั้งซ้ายและขวา ส่วนการแสดงที่ไม่มีเวที ผู้พากย์-เจรจา จะยืนหรือนั่งอยู่ใกล้กับวงดนตรี และการแสดงในโรงละคร ผู้พากย์-เจรจา จะนั่งอยู่ใกล้กับวงดนตรี หรือยืนในตำแหน่งที่จัดไว้ตามความเหมาะสม

9. ลักษณะคำประพันธ์ของบทโขนที่ใช้ในการพากย์-เจรจา สำหรับการพากย์ ลักษณะคำประพันธ์ใช้กาพย์ยานี 11 และกาพย์ฉบัง 16 ส่วนการเจรจา ลักษณะคำประพันธ์ใช้ร่ายยาว

10. อารมณ์ของการแสดงตามลักษณะคำประพันธ์ ตามรสในวรรณคดีไทย มี 4 รส ได้แก่ เสาวรจนีย์ นารีปราโมทย์ พิโรธวาทัง และสัลปังคพิไสย

11. เทคนิคการพากย์-เจรจาให้ไพเราะ ทำได้ดังนี้

- 1) ต้องศึกษาบทโขน และเรื่องราวที่ใช้ในการแสดงแต่ละครั้งให้เข้าใจเป็นอย่างดี ตลอดทั้งตอน
- 2) ฝึกอ่านออกเสียงให้ถูกต้องตามลักษณะคำประพันธ์ การแบ่งวรรคคำ
- 3) ศึกษาอารมณ์ของตัวละครว่าอยู่รสในวรรณคดีใด ได้แก่ เสาวรจนีย์ นารีปราโมทย์

พิโรธวาทัง และสัลปังคพิไสย

- 4) ดูแลสุขภาพร่างกาย รักษาเส้นเสียงให้มีความพร้อมในการใช้งาน
- 5) แบ่งความรับผิดชอบในการพากย์-เจรจาของผู้พากย์แต่ละคนตามลักษณะของน้ำเสียงให้

เหมาะสมกับตัวละคร พระ นาง ยักษ์ และลิง

6) การสร้างสมาธิในการพากย์-เจรจา จะช่วยให้เกิดความมั่นใจ ไม่วอกแวก จดจ่ออยู่กับการแสดงของตัวละคร

- 7) การขึ้นเสียงพากย์ เมื่อดนตรีบรรเลงจบลง ผู้พากย์ต้องใช้เสียงให้มีระดับเสียงเดียวกับดนตรี
- 8) การพากย์ต่อจากผู้อื่น ต้องให้ได้ระดับเสียงเดียวกัน
- 9) ผู้พากย์คนสุดท้ายจะจบคำพากย์ตามฉันทลักษณ์ของบทประพันธ์ และผู้พากย์คำสุดท้ายต้องบอกเพลงหน้าพาทย์ที่บรรเลงต่อไป

10) การยืนพากย์-เจรจาลักษณะยึดตัวตรง ระดับของปากตรงด้านหน้าไมค์ จะช่วยให้เสียงที่ออกมามีความชัดเจน ไพเราะ

อภิปรายผลการดำเนินงาน

การจัดการความรู้ด้านการเรียนการสอน เรื่อง การจัดเก็บองค์ความรู้ การพากย์-เจรจาในการแสดงโขน นั้นมีลักษณะเป็นนามธรรม การที่ผู้สืบทอดการพากย์-เจรจาจะสามารถพากย์-เจรจาให้ไพเราะเข้าถึงอารมณ์ของ ตัวแสดงได้นั้นต้องใช้ทักษะและประสบการณ์ในการฝึกฝนบ่มเพาะองค์ความรู้เป็นระยะเวลานาน

บทส่งท้ายหรือข้อเสนอแนะ

การจัดการองค์ความรู้ การพากย์-เจรจาในการแสดงโขนนั้นยังมีเทคนิควิธีการที่หลากหลาย และบุคคล ที่มีความรู้ความสามารถในการพากย์-เจรจาอีกจำนวนหนึ่งควรจัดเก็บองค์ความรู้ไว้เป็นกรณีศึกษา ถ้าขาดการ จัดเก็บองค์ความรู้ดังกล่าวอาจทำให้ภูมิปัญญาที่มีในตัวบุคคลสูญหายไป

.....